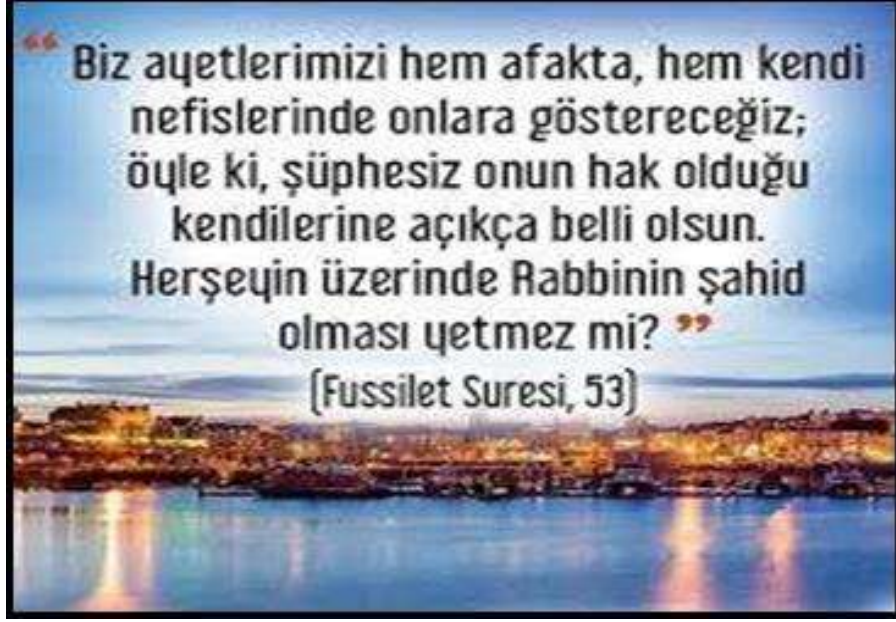

Mistisizm

Yayınlanma Tarihi: 18.06.2023

Mistisizm kelimesi eski Yunanca Musterion kelimesinden türetilmiştir. Musterion kelimesi “sır” anlamına gelmektedir. Eski Yunan’daki dini akımlarda bazı sırların söylenmesi yasaktı ve bunlar hakkında suskun kalmak icap ederdi. Bu anlamda mistisizm, ezeli ve zamansız olana, yani Tanrı’ya ulaşma tecrübesini ifade etmektedir. Mistisizm teriminin anlamı daha sonra genişletilmiştir. Eski Yunan ve Doğu felsefelerinin uzlaştırılmasıyla oluşturulan Yeni Eflatunculuk adı altında mistisizme yeni anlamlar yüklenmiştir. Buna göre mistisizm, “bütün bir hakikat problemine aklî ve daha çok sezgiye dayalı melekelerle özel biçimde yaklaşmak” manasına gelmeye başlamıştır. Hristiyanlığın erken dönemlerinde Yeni Eflatunculuk hristiyanî fikirlerle kaynaşmış, böylece mistik bir Hristiyan ilâhiyatı ortaya çıkmıştır. Ancak mistisizm, “görünenin ötesine veya görünmez olana geçme tecrübesi” şeklinde genel bir anlam kazanmış ve genel anlamıyla belli bir dine özgü olmayıp bütün dinlerde rastlanan bir olgudur.

Mistisizmin ne olduğu ve tanımı hakkında TDV’ nin İslam Ansiklopedisinde şunlar yazılıdır:

“Mistisizm, dinî tecrübenin tarihte çok öne çıkan bir biçimi olup çeşitli doktrinlerin terimleriyle ifade edildiği ve tek bir doktorinden söz edilemediği için basit olarak tanımlanması oldukça güçtür. Ortaçağ teologları mistik teolojiyi “tecrübî hikmet, aşkın yönlendirmeye ruhun Tanrı’ya doğru teveccühü; ilâhî aşk sayesinde ulaşılan tecrübî bilgi” şeklinde tanımlamıştır. Alman şairi Goethe’nin tanımı ise “kalbin skolastiği, duyguların diyalektiği” biçimindedir. Bazıları da mistik tecrübeyi aklî etkinlikle ilişkilendirmektedir. Mesela Hint filozofu Sarvepalli Radhakrishnan bu aklî niteliğe vurgu yapmış ve mistisizmi, analitik düşünceye karşılık “eşyayı anlamlı bir bütün içinde bir araya getiren bütünleşmiş düşünce” olarak tanımlamıştır. Mistisizmin ünlü uzmanlarından Evelyn Underhill’in tarifi ise “Hak ile birleşme sanatı” biçimindedir. W.R. Inge, “Mysticism in Religion” adlı eserinde mistisizm hakkında yapılmış “ben’in Tanrı ile bir olduğunu doğrudan hissetmesi” (Otto Pflieger), “ruhun Tanrı ile ilişkisinde bütün nispetlerin ortadan kalktığı zihnî tutum” (Edward Caird), “tecrübe edilen her şeyin aslında bir şeyle, yani bir varlığın yahut başka bir şeyin sembolüyle ilgili olduğunun bilincine ulaşma” (Richard Nettleship) şeklinde çeşitli tanımlamalar verilmektedir. Bunların yanı sıra ünlü filozoflar üzerindeki etkisine dikkat çekmekle birlikte mistisizmin öznel olduğu ve dış dünya hakkında hiçbir nesnel doğru sağlamayacağı görüşünde olan Bertrand Russell’a göre mistisizm, evrenle ilgili inançlar üzerindeki belli bir duygu derinliği ve yoğunluğundan başka bir şey değildir.

Mistik tecrübenin en karakteristik yönü mistiklerin Tanrı ile vasıtasız bir temas kurduğu iddiasında kendini göstermektedir. Söz konusu temas, tipik biçimde sık sık vizyon görme ve bir olma tabirleriyle ifade edilen bir bilgi biçimine işaret etmektedir. Hinduizm, Budizm, Taoizm, Konfüçyanizm gibi Doğu dinleri, Yunan- Helenistik mistik dinleri ve felsefeleri, Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam gibi semavi dinlerle ilgili araştırmalar neticesinde ulaşılan sonuç, bütün büyük dünya dinlerinde mistisizmin ifade edilmiş biçimleri arasında bir hayli fark bulunduğu, ancak aynı zamanda tecrübe ve anlayışta belirgin şekilde birlik görüldüğüdür. Buna göre farklı dünya dinlerindeki mistik tecrübelerin mutlak hakikat, ilahi varlığın içkinlik ve aşkınlığı, benliğin Tanrı ile bir olması, evrendeki kötülüğün mahiyeti ve manevi yetkinliği ifade eden kavramlarla ilgili göz ardı edilemez ortak yanları bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu tespit, dünyadaki bütün mistik doktrinlerin birbirinin tamamen aynı olan kavramsal yapılar içerdiği anlamına gelmemektedir. Örneğin mutlak hakikat tecrübesiyle ilgili olarak bazı mistikler şahsi tanrı terimleriyle konuşurken bazıları Brahman, boşluk, Nirvana, bir, iyi gibi gayri şahsi bir gerçek varlıktan söz etmektedir.

Bütün mistiklere göre mutlak hakikatin varlığı aşkındır. Bütün mistik ekollerde insanın, ruhunda mevcut daha derin ve üstün bir idrak ile, tabiatının normal sınırlarını aşarak Tanrı ile bir olabileceği, yükselebileceği, tanrısallaşabileceği veya Nirvana'ya ulaşabileceği vurgulanır. Buna göre insanda iki "ben" vardır. Bunlardan süflî ve egoist olanı söz konusu tecrübeyi mümkün kılma yolunda bir engeldir ve aşılmalıdır. Farklı geleneklerde farklı terimlerle anlatılan "ulvi ben" ise süflî alemdeki yaşantıların ürettiği hayali benden ayrı olarak evrenin iç yüzündeki birliği kavrama ve mutlak varlıkla bir olma istidadındaki derinlerde olan bendir.

Genellikle mistisizme göre insanın yeryüzündeki varlığının başlıca amacı kendi gerçek varlığını keşfetmek ve onunla aynı olmaktır. Böylece insan ilâhi cevherin bilgisine erişecek, hakikati sınırlı beşerî idrak vasıtalarıyla değil nasılsa öyle tanıyacak ve ezeli hayat, kurtuluş, aydınlanma gibi çeşitli isimlerle anılan var oluş durumlarına erişecektir. Bu evrensel görünümüyle mistisizm sadece dünyanın her yerinde, her çağda ve her dinde var olmakla kalmaz, aynı zamanda mistik bilincin bulunduğu her yerde ya birbirinin aynı veya benzeri formlarda kendini gösterir. Bu sebeple mistisizm bazen ezeli felsefe (perennial philosophy) şeklinde de isimlendirilir."

Mistisizmin çeşitli yönleri vardır. Aşk ve ittihat mistisizmi, bilgi ve idrak mistisizmi diye ikiye ayrılabilir. Ayrıca tabiat mistisizmi, ruh mistisizmi ve Tanrı mistisizmi diye de ele alınmıştır. Bunlara göre mistisizm birbirlerinden farklı yönlerde ifade edilmiştir. Bu farklı

yönlerde mistisizm birbirlerini dışlamamakta hatta onların sık sık birbirinin içine girdiği görülmektedir.

Tabiat mistisizmi Tanrının tabiatıta içkin olduğunu ileri sürer. Ruh mistisizmde Tanrının varlığı fikri mevcut olmayıp, gizli ve gizemli olan ruhun bu mistisizmde yaratılmış olduğu düşünülür. Fakat ruh, tabiat ya da Tanrı ile birleşmez. Bu mistisizmin gayesi insanın temel amacının kendisi olması ve kendini bilmesidir. Buna Hindu ve Budist mistisizmlerde rastlanır. Tanrı mistisizmde ruh, ulûhiyet ile birleşmesi ile kendini bulur ve bilir. Buradaki ana fikir ruhun ölümsüzlüğü ve sonsuz cevheri olan Tanrıya dönüşüdür.

Mistik tecrübenin ayrıca dışa dönük ve içe dönük şeklinde anılan çeşitleri olduğu öne sürülmektedir. Dışa dönük mistisizm dış dünyadaki çokluğu bir olarak görmek, duyuların çokluk diye algıladığı varlıkların gerçekte derin bir birlik içinde olduğunu dolaysız biçimde anlamaktır. Burada söz konusu olan birlik parçaların bütüne işaret ettiği bir birlik fikri değildir. Her şeyin bir olduğu yönündeki mistik tecrübe bundan dolayı paradoksal bir anlatıma sahiptir; ancak söz konusu olan eşyanın ardındaki birliktir. Eşyanın bu özde birliği, tek tek nesneler kendileri olmaktan hiçbir şey kaybetmeksizin mistik tarafından doğrudan doğruya algılanır ve bu algıyı dışa dönük kılan, çokluğun aslında bir olduğunun dış dünyaya yönelik duyu güçleriyle algılanması ve referanslarının dış dünyada bulunmasıdır. Bu farklılaşmamış birlik tecrübesi aynı zamanda hiçbir şeyin ölü olmadığını, her şeyin özündeki birlikte tek bir hayatın ya da bilincin bulunduğunu görmek demektir.

İçe dönük mistisizm ise mistiğin duyu imajları, soyut düşünceler, akıl yürütme süreçleri ve bu süreçlerde oluşan arzular gibi zihni muhtevadan tamamen boşaldığını ve - beklenebileceği gibi bilinç dışına kaymak yerine - saf bir bilinç durumuna ulaştığını tecrübe etmesidir. Söz konusu bilinç durumu tecrübe edilmiş bir muhtevaya ait değildir, yani bilincin kendisi dışında hiçbir muhtevası bulunmamaktadır. Bilincin tecrübi muhtevası boşaldığında geriye bir boşluk değil bilincin kendisi kalmaktadır. Bazı mistiklerin Tanrı'yla birleşme olarak ifade ettikleri tecrübe de esas itibarıyla içe dönük mistik tecrübeden ibarettir. Tanrıyla birleşme Tanrı ile mutlak anlamda özdeş olma anlamına gelmeyip ferdî benin sonsuz bende çözülüşünü gösterir.

Mistisizmi tecrübe ve doktrin olarak mukayeseli biçimde inceleyen birçok batılı müellif çalışmalarında "Islamic mysticism, Muslim mysticism, Sufism" gibi terimlerle ifade ettikleri İslam tasavvufunu da bu genel çerçeve içinde değerlendirilmiştir. İslam mistisizmi hakkında özellikle şarkiyatçı bakış açısına sahip olanlar, tasavvufun İslam dışı kaynaklardan etkilendiği şeklindeki açıklamaları sık sık gündeme getirmişlerdir. Ancak

mesele şarkiyatçılar açısından tam bir sonuca ulaştırılamamış, varsayılan dış kaynağın Hristiyanlık, gnostisizm, Fars ve Hint mistisizmi yahut Yeni Eflatunculuk'tan hangisinin olduğu konusunda bir uzlaşma sağlanamamıştır. Kendi geleneksel temsilcileri açısından ise İslam tasavvufu tamamen nebevî kaynağa bağlanmaktadır.

Mistisizmin İslam Açısından Değerlendirilmesi

İnsan yaratıldığından beri daima Allah Teâlâ'nın tecellilerine muhatap olmaktadır. Bu tecelliler insanlarda çeşitli zuhuratların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İnsanların bu zuhuratları algılamaları ve yorumlamaları sahip oldukları inanış durumlarına göre değişmektedir. İnsanın inanış durumu, yaşadığı çevre ve ortamdaki sosyal ve dini kültürden ve ortaya çıkan tabiat olaylarından etkilenmektedir. Bu etkiler insanın da akıl yürütmesi ile bir şekil almakta ve kişinin kendisinde bazen gizemli bir mistik anlayışın ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Buna bir örnek olarak Buda'yı verebiliriz. Buda yaşadığı ihtişamlı hayatı terk ederek bir yerde inzivaya çekilmiş ve tefekkür etmiştir. Bir süre sonra kendisine bazı düşünceler oluşmuştur. Bu düşüncelerle, insanın toplum içindeki ve kendi dünyasındaki ilişkilerinin iyi bir yapıda olmasını temin edecek ilkeler belirlemiştir. Buda kendisinde bu düşüncelerin oluşmasını doğaüstü bir olgu olarak kabul etmiş ve bunu en üst güç ile birleşme olarak algılamıştır. Batılılar bu inzivada elde edilen düşüncelerin, Peygamberimizin (sav) Hira mağarasında inzivaya çekildiğinde kendisine vahiy gelmesine benzetmişlerdir. Fakat her ikisi arasında büyük bir fark vardır. Peygamberimize vahiy getiren bir melektir. Cebrail (as) adındaki bu melek Peygamberimize gözükmüş ve onun kalbine Kuran ayetlerini indirmiştir. Buda'nın durumunda ise böyle bir şey yoktur. Kendisine herhangi bir melek gelip Allah'ın vahyini bildirilmemiştir. Hatta Budizm'de Tanrı anlayışı yoktur. Buda'daki durum mistik bir düşünme yoluyla elde edilen sonuçlardır. Bu nedenle Buda Allah'ın bir elçisi değildir. Oysa Hazreti Muhammed (sav) Yüce Allah'ın bir elçisidir ve kendisine bilgiler vahiy yoluyla verilmiştir. Bu bilgiler için Peygamberimiz hiçbir zaman bir akıl yürütme yapmamıştır.

Biliyoruz ki Yüce Allah insanlara şimdiye kadar 124.000 resul ve nebi göndermiştir. Bazısı ufak yerleşim bölgelerine hitap ederken, bazıları daha büyük topluluklara hitap etmiştir. Bu resul ve nebiler ilâhi tebliğde bulunmuşlar ve Yüce Allah'ın birliğini ve tekliğini onlara bildirmişlerdir. Ancak insanların az bir kısmı bu tebliğleri kabul etmiştir. Peygamberlerin vefatından sonra, zamanla bu tebliğdeki hususlar kısmen unutulmuş ve kısmen de kasıtlı

veya kasıtsız olarak saptırılmıştır. Böylece insanlar birçok yanlış inanış ve yorumlarla karşı karşıya kalmışlardır. Mitolojiler bu şekilde ortaya çıkmıştır. Çok tanrılı inanışlar bunun sonucunda oluşmuştur.

İnsan daima sırların peşinde olmuştur. Ancak sırları elde etmek için kullandığı yöntemler doğru olmadığı için tam bir sonuca ulaşamamıştır. İnsan birçok olayı kendi akli ve nefsi arzularına göre yorumlayarak birçok mistik modeller üretmiştir. Bunlar arasında az bir kısmı doğru olanlar da mevcuttur. Fakat doğru ile yanlış ayırt etmek kolay değildir. Bu ayrımı yapabilmek için doğru olana tamamen hakim olmak şarttır.

Günümüzde insanlar kolayca bazı sırları elde etmeye meraklıdır. Ancak bu mümkün değildir. Çünkü bu sırlar ancak gerçek bir eğitim alarak ve gerektiği şekilde yaşayarak kısmen elde edilebilir. Fakat insan kolaycı olup, hak etmediği birçok güç ve sırrın kapılarını açarak dünyaya hakim olma çabası içindedir. Muhakkak ki bütün bunlar boşuna olan işlerdir.

Mistik Gelenekler

Mistisizm tarih boyunca çeşitli adlarla kendini göstermiştir. Bunlardan bazılarını aşağıda kısaca ele alıyoruz.

Gnostisizm

Gnostisizm Antik Mısır hermetizmini, Antik Yunan ezoterizmini, İbrani geleneklerini, Zerdüşçülüğü, bazı Doğu geleneklerini ve dinlerini, Hristiyanlığı eklektik bir tutumla sentezleyen, birçok tarikatın benimsediği mistik felsefeye verilen genel addır.

Terim, eski Yunanca'daki "sezgi veya tefekkür yoluyla edinilebilen bilgi" anlamındaki "gnosis" sözcüğünden türetilmiştir. (Gnosis üç bilgi türünden biridir. Diğerleri, öğrenimle öğrenilebilir bilgi "mathesis" ve ancak ıstırap çekerek öğrenilebilen bilgi "pathesis"tir.) Eski Yunan ezoterizmine göre nasıl ıstırap yoluyla ulaşılacak bilgiye öğrenim ve sezgi yoluyla ulaşamazsa, sezgi yoluyla öğrenilebilecek bilgiye (gnosis) de ne ıstırap yoluyla ne öğrenim yoluyla ulaşılabilir. Bu yüzden kimileri gnostisizmi "sezgi yoluyla alınan bilgiyle kurtuluş öğretisi" olarak tanımlar.

Gnostisizmin ocağı, bu felsefenin oluşumunda muhtemelen büyük rol oynamış değerli el yazmalarının bulunduğu, antik çağın en büyük kütüphanesine sahip olan İskenderiye kentidir. Buradaki okullarda MS. 1 ve 2. yüzyıllarda okutulan gnostisizmi Kilise hep sapkın bir yol olarak görmüş ve göstermiştir. Gnostisizm ise Hristiyan dogmatizmine

akılcılık yaklaşımını benimseyerek karşı koymuştur. Örneğin gnostikler İsa'nın Tanrı'nın oğlu olmadığını savunmuş ve çarmıha çakılmadığını ileri sürmüşlerdir. Bununla birlikte, bazı Gnostikler İsa'nın Tanrı'nın bir vücut bulmuş hali olduğuna inanıyordu. Gnostiklere ait el yazmaların kilise tarafından yönlendirilen yıkımlarla (İskenderiye Kütüphanesi'nin yıkımı vs.) yok edilmesinden dolayı gnostikler hakkında 20. yüzyıla dek pek fazla bilgi edinilmemişse de, 1902 ile 1948 yılları arasında gnostiklere ait çok sayıda el yazması keşfedilmiş ve bunlar sayesinde gnostisizmin ilkeleri daha iyi anlaşılmış bulunmaktadır.

Gnostisizmin İlkeleri

1. Hakikatlere ulaşabilmede dinler yetersizdir.
2. Hakiki bilgiler, yani hakikate ait ya da hakikate yakın bilgiler ancak ruhsal ve psişik gelişim yoluyla edinilebilir.
3. Ruh ölümsüzdür. Ruh dünya yaşamında bir tür hapisane yaşamı geçirmektedir.
4. Gerçek olan, fiziksel dünya yaşamı değil, ruhsal yaşamdır.
5. Dünya düalite ilkesinin geçerli olduğu bir gelişim ortamıdır.
6. Ruhsal gelişim yolunda en önemli bilgi kaynaklarından biri ruhsal alemden ruhsal irtibatlarla alınabilecek yüksek bilgiler içeren tebliğlerdir ki, bunlar ruhsal bakımdan seçkin insanlara verilir.

En önemli Gnostik metinleri; Tomas İncili, Yuhanna'nın Gizli Kitabı, Filip İncili ve Pistis Sofya'dır.

Hermetizm

Hermetizm, Antik Mısır'da yaşamış bilge Hermes Trismegistus'un öğretisidir. Hermetizm adının sonundaki “izm” son ekine bakılarak ilk bakışta bunun günümüzdeki bir felsefî akım olduğu sanılabilirse de felsefî bir akım değildir. Kimilerine göre Hermes Trismegistus bir inisiye idi, dolayısıyla öğretisi ezoterik bilgilerden oluşuyordu. Antik Yunan yazarlarına göre bu ezoterik öğreti Mısır'ın özellikle Teb ve Memphis tapınaklarındaki inisiyasyonlarda öğretiliyordu. Mısır kökenli Yunanca metinlerde Hermes Trismegistus'tan majinin, simyanın, astrolojinin, astronominin, tıbbın ve bilgeliğin kurucusu olarak söz edilir. Bu metinlerde ondan “üç kere büyük Hermes” anlamında “Hermes Trismegistus” olarak söz edilir.

Murry Hope gibi kimi araştırmacılar bu öğretinin Mu Kıtası ve Atlantis'e indirilen Sirius kültürü ya da öğretisinin MÖ 16.000 yıllarında Mısır'a getirilmiş biçimi olduğu görüşündedir. James Churchward bu öğretinin özgün adının Osiris dini olduğunu ve Osiris'in MÖ 18-20.000 yıl önce Mu'da eğitilmiş bir Atlantisli bilge olduğunu ileri sürer. Churchward'a göre Osiris Atlantis'te dinsel bir reform yapmış ve reform yaptığı tek tanrılı din MÖ 16.000 yıllarında Atlantisli bilge Hermes Trismegistus tarafından Mısır'a getirilmiştir. Mısır'da Osiris'in yolu denilince bu dinin ya da öğretinin ezoterik (dış, şeriatla ilgili) kısmı, İsis misterleri veya Horus yolu denilince de ezoterik (iç, yalnız inisiyelerce bilinen) kısmı anlaşılıyordu.

Hermetizm hakkında bilgi veren eski metinler günümüzde hermetika ya da zümrüt tabletler olarak adlandırılır. Bunlar eski Mısır'da kutsal alfabeyle yazılmış orijinal kayıtların farklı alfabelere çevrilmiş kopyalarının kısmen eski Yunanca'ya ve Latinceye çevrilmiş bölük pörçük parçalarından oluşurlar. Bu metinlerin İskenderiye yangınından ve bağnazların ellerinden kurtulabilmiş kısımlarındaki bilgilerin de, hem çeviriler sırasında hem de başka nedenlerle bir miktar anlam kaybına uğradıkları sanılmaktadır. İskenderiye Kütüphanesi'nin 5. yüzyılda Kilise tarafından yönlendirilen yıkımından sonra bu metinlerdeki bilgilerin günümüze dek korunabilmesinde, Pisagor, Platon ve eski Yunan yazarlar kadar, Ortadoğu'daki ezoterik ekollerin de büyük katkısı olmuştur. Ortadoğu'da korunan hermetik bilgiler Avrupa'ya özellikle Floransa yoluyla aktarılmış olup Kilise'nin tüm çabalarına rağmen Avrupa'da yayılmayı başarmıştır.

Hermetik Bilgilerden Bazıları

- Fiziksel alem süptil alemin aynasıdır.
- Ezeli ve ebedi olan Tanrı, düşüncelerle anlaşılmaz.
- Ruh ilahi bir ışıktır
- Ruhlar yeryüzüne sınavlarla gelişim için gelirler, almaları gereken dersleri alana kadar tekrar tekrar doğarlar.
- Kişiyi ölüm sonrasında vicdanı yargılar, kişinin yeryüzünde yaşarken yaptıkları unutulmaz.
- Bu ruhlar bir zaman sonra büyük ışığa doğru çekilirler, onlara yol gösterilir.
- Eski insanların kökeni Dünya-dışı'dır.
- Evrende kozmik yasalar işlemektedir.

- İnsanlar kaderlerini yaptıkları iyi ya da kötü hareketlerle belirler.
- İnsanlar yaşadıkları dünyayı kirletmeleri halinde dört unsurun başkaldırmasıyla karşılaşacaktır.

Hristiyan Mistisizm

Hristiyan mistisizmi yüzyıllardır var olan bir gelenektir ve Hristiyanlığın gelişimi üzerinde derin bir etkisi olmuştur. Tanrı'nın ve ilahi olanın doğrudan deneyimine odaklanan manevi bir uygulamadır. İlahi olanla bağlantı kurmanın ve evrenin gerçek doğasını keşfetmenin bir yoludur.

Mistik deneyimler genellikle son derece kişisel ve derin olarak tanımlanır. Vizyonları, rüyaları ve ilahi olanla diğer doğrudan iletişim biçimlerini içerebilirler. Pek çok mistik, ilahi olanla derin bir bağlantı ve tüm yaratılışla birlik duygusu hissettiğini bildirmiştir.

Mistikler, ilahi olanla bağlarını derinleştirmek için genellikle çeşitli uygulamalar kullanırlar. Bunlar dua, meditasyon, tefekkür ve diğer manevi uygulama biçimlerini içerebilir. Bu uygulamalar, mistiklerin ilahi olanla olan bağlantılarının daha fazla farkına varmalarına ve gerçekliğin gerçek doğasına dair içgörü kazanmalarına yardımcı olabilir.

Hristiyan mistisizmi bugün hala canlı ve iyi durumdadır. Birçok kilise ve dini kuruluş, mistik uygulamalara odaklanan sınıflar ve inzivalar sunar. Hristiyan mistisizmini keşfetmekle ilgilenenler için rehberlik ve destek sunan birçok kitap ve web sitesi de bulunmaktadır.

Hristiyan mistisizmi, yüzyıllardır var olan güçlü ve dönüştürücü bir ruhsal uygulamadır. İlahi olanla bağlantı kurmanın ve evrenin gerçek doğasını keşfetmenin bir yoludur. Dua, meditasyon ve tefekkür gibi mistik uygulamalar yoluyla mistikler ilahi olana dair içgörü kazanabilir ve ilahi ile derin bir bağlantı yaşayabilirler. Hristiyan mistisizmi bugün hala canlı ve iyi durumda ve kişinin ruhsal pratiğini derinleştirmesi ve ilahi olanı keşfetmesi için güçlü bir yol sunuyor.

Kabala

Kabala veya Kabbalah, Yahudi mistisizminde ezoterik bir disiplin, düşünce okulu veya kurallar bütünüdür. Kabala'nın tanımı, onu takip edenlerin geleneğine ve amaçlarına göre değişiklik gösterir. Kabala, Yahudiliğin ilk yıllarına kadar uzanır; öyle ki, Hristiyanlığı kuran ilk Yahudilerden, Hristiyanlığa da geçmiştir (Hristiyan Kabala). Yahudilik içindeki

mistik dinî yorumların temelini oluşturur. Yahudi Kabalalar, değişmeyen, sonsuz ve ebedi Tanrı'ları Yehova'nın gizemi Ein Sof'u (Sonsuz) ve ölümlü, sonu olan Evren'in arasındaki ilişkiyi felsefî bir şekilde araştıran bir dizi ezoterik Yahudi öğretileridir.

Kabala, "alma, kabul etme" anlamına gelen "qibbel" kökünden gelir. Kelime Türkçeye muhtelif şekillerde transkrip edilebilir: Kabala, Kaballah, Kabalah, gibi.

İnaniş'a göre, dört bin yıl önce Sefer Yetira'yı (Yaratılış Kitabı) yazan İbrahim ile başlayarak, Kabala hakkında birçok kitap yazılmıştır. Bir sonraki önemli kitap, MS 2. yüzyılda yazılmış olan Zohar kitabı'dır. Zohar'ı, ünlü 16. yüzyıl kabalisti Isaac Luria (Ha'ARI)'nin çalışmaları takip eder. Ve yirminci yüzyılda Kabalist'in çalışmaları ortaya çıkmıştır.

Kabala öğretisi, herhangi soyut bir şey ile uğraşmaz, sadece insanın nasıl yaratıldığı ve daha yüksek varoluş seviyelerinde nasıl faaliyette bulunduğu ile uğraşır.

Kabala bilgeliğin manevi dünyaya çalışmak için bir araç olduğuna inanılır. Dünyamızı keşfetmek için, fizik, kimya, biyoloji gibi bilimleri kullanırız. Bu bilimler beş duyumuzla algıladığımız fiziksel dünyaya çalışır. İçinde yaşadığımız dünyayı bütünüyle anlamak için, duyularımızın algılayamadığı gizli alemleri keşfedebilecek bir araştırma aracına ihtiyacımız vardır.

Kabala bilgeliğine göre realite iki güç veya nitelikten oluşur: alma arzusu ve ihsan etme (vermek) arzusu. İhsan etme arzusu vermek istediği için bir alma arzusu yaratır, bu nedenle daha yaygın biçimde kullanılan adı 'Yaratan'dır. Bu yüzden inanca göre tüm yaratılış bu alma arzusunun tezahür (görünüm) leridir. Kabala sadece yaratılışın tasarımını öğretmez, aynı zamanda realitenin her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen başlangıçtaki tasarlayıcı gibi, nasıl tasarlayanlar olunabileceğini öğretir.

Siyonizme hizmet edenler, Yahudiler arasında Talmud'u kullanırken kendi aralarında Kabala adlı kitabı kullandığı sıklıkla dile getirirler.

Kabbala, Tevrat inmeden çok daha önceleri Yahudi ruhban sınıfının geliştirdiği bir öğretilerdir. Kabbala büyü ve şeytani güçlerle bağlantı sanatıdır.

"Gelenek" veya "Ağızdan kulağa" anlamına gelen kabala "sır" esasına dayalıdır. Bu sırların tamamı Jerusalem Lodge (Kudüs Locası) nın üç Kabalisti tarafından ezberde tutulur. Kabalistlerden biri öldüğünde diğeri İsrail'in 70'ler Meclisinden (Sanhedrin) seçilen bir aday aynı bilgileri devralır.

Faal, Kara Büyü ve Şeytanla ilişki kurma ile ilgili bilgileri kapsayan Kabala, Masonik öğretinin temelini oluşturur. Bu nedenle Kabala'nın teorik ve pratik uygulamaları ile ilgili bilgiler 33 kademeye ayrılmıştır. Kabala'nın vermeye çalıştığı eğitimin özü ise metafizik güçlerle irtibat kurarak Şeytan'ın sırrının tüm manalarını içeren bilgiye ulaşmaktır.

Kabala bilinçaltının kapılarını açan ve ruhu saran manevi değerlerin dışarı çıkmasını sağlayan anahtar görevi görmeye çalışır. İstedikleri mesajları kodlayarak kitlelere aşılamaaya çalışırlar.

Kabalist eğitimle yetiştirilecek olan adaylar, Mason Üstad-ı Azamlar tarafından dikkatle seçilir ve aday, ancak bir kademenin bilgilerini tam anlamıyla hazmedince diğer bir kademeye geçebilir. Bu taktiğe masonik dilde: "Uykulu gözlere ışığın yavaş yavaş verilmesi" denir.

"Kabala büyücülüğün anlamını kavrar. Kabala sayesinde kara büyü dünya çapında itibar görmüştür." denir Kabala hakkında...

Hint Mistisizm

Hinduizm, birbirinden ayırt edilmesi zor ilah ve devleri, acayip mitolojik anlatımları ve ayinleri ile anlaşılması zor bir din ve inançlar manzumesidir. Dünyayı bir gerçeklik olarak değil, bir maya ve hayal olarak telakki eden Hinduizm, tanrının zaman zaman insan veya hayvan şekline bürünerek yeryüzüne indiği inancını barındırdığı gibi, Vedalardaki muhtelif metinlerde de tevhid inancının çarpıcı izlerine rastlanmaktadır. Nitekim Upanişadlardaki bir şiirde şöyle denilmektedir:

"Bütün varlıklarda bulunan bu tek tanrı

Her şeyin başlangıcı, sonu ve şimdisidir.

Arzu ettiğim her şeyin,

Gördüğüm her şeyin kaynağı O'dur."

Bhagavat Gita'nın Mahatma Gandhi'ye ait bir yorumunda da şöyle denilmektedir:

"Bütün bunlara, yok (gelip-geçici) olmayanın nüfuz ettiğini bil. Değişmez olan varlığı kimse yok edemez. Ebedi olan, yok olmayan ve ölçülemez olan müşahhaslaşmış (somut hale gelmiş) tekin bu bedenleri ise sonludur."

Fevkalade bir çeşitlilik gösteren Hindu din geleneği, birbirine zıt inançları bünyesinde barındıran ve temelde mistik mefhumlardan oluşmuş son derece karmaşık bir yapıya sahiptir.

Hinduların mukaddes kabul ettiği metinler olan Veda'lar Sanskritçede bilgi anlamına gelmektedir. İlahileri, kurban merasimlerinde kullanılan dini tabirleri, sihir ve büyü ile ilgili duaları ihtiva eder. Dört Veda derlemesinin en önemlisi, bin yirmi sekiz ilahiden oluşan Rig Vedadır. Tanrı'nın Türküsü anlamına gelen Bhagavat Gita ise Hindu inanç temellerini ifade eden önemli bir destanın parçasıdır.

Hint dinlerinin temel inançlarından biri de reenkarnasyon (ruh göçü, tenasüh) inancıdır. Hinduizm ve Budizm'in ortaklaşa sahip olduğu bu inanç ilkesi, insanların öldükten sonra insan veya hayvanlara ait başka bir bedende tekrar hayata geldiğine ve ruhi gelişimini bu değişik hayatlarda sürdürmeye devam ettiğine inanmayı ifade etmektedir.

Hint mistisizmi, diğer dinlere ait mistik tecrübeler de kısmi etkilerde bulunmuştur. Hinduizmin iki temel ilkesi olan panteizm ve reenkarnasyon inançlarının izleri, tarihi süreç içerisinde bazı aşırı ve istikamet dışı mezhep ve mistik okullarda da görülmektedir.

Halbuki Hint medeniyeti, ferdi değil toplumu, maddi refahı değil, iç dünya zenginliğini, ihtirası değil, münzevi bir hayatı, dünyevi zevk ve hazları değil ruhun yücelmesini sağladığına inanılan çile ve mahrumiyetleri öne çıkaran, kapsamlı ve dengeye kavuşturulmamış illetli bir mistik zihniyet üzerinde inşa edilmiştir. Tanrı inancı ve mukaddeslerin zayıflamasına elverişli bir dünya algısına dayanan batı medeniyetine karşı, Hint medeniyeti de her şeyin mukaddesleştirildiği, milyonlarca ilaha izin veren politeist bir inancın hüküm sürdüğü mistik bir dünya algısına dayanmaktadır.

Hint medeniyeti, bugünkü batı medeniyetinin tam bir simetrisi olma niteliğini taşımaktadır. Şimdiki haliyle Avrupa'nın dışına taşarak, global bir mahiyet kazanan batı medeniyeti, yüzü daha çok dünyaya yönelik muhteris bir medeniyet olarak ortaya çıkmıştır. Daha çok üretim, dünya ticaretini denetleyerek azami çıkar sağlama, doymak bilmeyen bir ihtiras, dünyayı denetim altına alarak ondan azami yararlanma, ekonomik gücü ferdi haz ve zevklere dönüştürme eğilimi, denetimsiz bir cinsellik, toplum yerine ferdi öne çıkaracak hukuki ve sosyal düzenlemeler, başka medeniyetlere karşı müstağni ve mağrur bir tavır sahibi olma gibi temel vasıflarla kendini öne çıkaran bu medeniyet, bu yapısıyla geçmişteki otantik Hint mistisizminin temsil ettiği tüm değer ve bakış açılarına zıt bir konumda yer almaktadır.

Günümüzde yaklaşık yedi yüz milyon Hindu yaşadığı halde, doğduğu topraklarda yeterince tutunamayan ve daha evrensel bir dini tefekküre sahip olan Budistlerin sayısı bir milyanın üzerindedir. Hinduizm'in milli bir karakter taşımasına karşılık, Budizm, ihtiva ettiği evrensel mesajlardan dolayı başta Çin, Japonya ve Kore olmak üzere bütün uzak Asya ülkelerinde yayılmıştır. Hinduizm'in çok tanrıcı yapısına karşılık Budizm'in belirgin ve vurgu yapılmış bir tanrı inancı bulunmaz. Bu yapısıyla insanın iç dünyasını kuşatan kapsamlı bir akideden çok, bir felsefi düşünceler ve ahlaki öğütler manzumesini andırır.

Hegel'e göre Hintliler Hint dışında hiçbir ülkeyi fethetmemişler. Hint, hep fethedilmiş. En eski çağlardan beri bütün kavimler gözlerini oraya dikmiş. Bu harikalar diyarının hazineleri bütün akıncıların ihtirasını kamçulamış. Elmas, inci, gülsuyu gibi tabiat hazineleri ve hikmet.. Bu hazinelerin aktarıldığı yol insanlığın kaderi üzerinde büyük rol oynamış.

Batı ve Hint medeniyetlerinin karşılaştırılması, aynı zamanda Batı ve Doğu medeniyeti karşılaştırmasıdır. Uzak doğu medeniyetlerinin 'manevi vatanı' olarak Hint görülür. Voltaire göre, "Avrupa her şeyini Hint'e" borçludur. Avrupa'yı bir merak sarmıştır Hint'e karşı. Hint'i öğrenmek, keşfetmek için Avrupa'dan seyahatler başlar. Fransız, İngiliz ve Almanlar başta olmak üzere, diğer ülkelerden de bu gizemli dünyaya seyahat eden bilgiler, düşünürler olur. Avrupa'yla Hint arasında bir etkileşim başlar. Bugün bile bazı batılı bilim adamları Hindistan'a gidip dört yıl inisiyasyon eğitimi almaktadır.

Budizm

Farklı bakış açılarına göre din veya felsefe olarak tanımlanan Budizm'in hedefi; hayattaki acı, ıstırap ve tatminsizliğin kaynaklarını açıklamak ve bunları gidermenin yollarını göstermektir. Budizm'de öğretilerin ana çatısını meditasyon gibi içe bakış yöntemleri, reenkarnasyon denilen doğum-ölüm döngüsünün tekrarı ve karma denilen neden-sonuç zinciri gibi kavramlar oluşturmaktadır.

Budizm MÖ 563-483 yılları arasında yaşadığı tahmin edilen, bugün Buddha olarak bilinen Siddhartha Gautama tarafından kurulmuştur. Siddhartha Gautama, Kuzey Hindistan'da bir prens olarak doğduktan sonra hayattaki acıları sona erdirmek için bir yol bulmak amacıyla krallığını terk etmiş ve uzun çalışmalar sonucunda aydınlanmaya ulaşmıştır.

Sosyolojik ve tarihsel planda Budizm'in, Hindistan'ı işgal eden Aryan topluluklarının beraberinde getirdiği Brahmanizm'e karşı bir tepki olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Felsefî kaynakları arasında Brahmanizm ve Hinduizm ile birlikte Jainizm ve yerli halklarının eski din ve kültürleri de sayılabilir. Ancak geleneksel olarak Budizm'in en temel kaynağı olarak Siddharta Gautama'nın aydınlanma deneyimi ve bu deneyim sayesinde kazandığı bilgelik gösterilir.

Budizm kelimesi batı dillerinde Buda'nın kurduğu dinin adı olarak kullanılmaktadır. Asya'da Budistlerin yaşadığı ülkelerde bu din Buda-Sasana (Buda şâkirtliği, Buda disiplini) diye adlandırır. Milattan önce altıncı yüzyılda Hindistan'ın kuzeydoğusunda doğan Brahman şekilciliğine ve kast sistemine karşı çıkan, soyut metafizik tartışmaları bir yana bırakarak duyguları dizginleme, ahlâken temizlenme, insanları eşit görme, insanlara ve diğer canlılara sevgi ve şefkat duyma gibi ilkelere dayanan Budizm'e felsefi-teolojik bir hareket, mezhep veya tarikat olarak bakanlar varsa da, onda bu belirtilen hususları destekleyen özellikler bulunmakla birlikte kurucusu, kutsal metinleri, inanç esasları, cemaati, mabetleri ve diğer özellikleriyle bu sistem daha çok bir din olarak nitelendirilmektedir. Nitekim hızla yayılması onun bir din olmasının sonucudur. Günümüzde Hindistan, Çin, Mançurya, Moğolistan, Seylan, Tayland, Burma, Kamboçya, Laos, Doğu Bengal, Vietnam, Bhutan, Birmanya, Singapur, Malezya, Tayvan, Kore ve Japonya gibi Asya ülkelerinde Budistlerin sayısı büyük bir yekun tutar. Ayrıca özellikle Zen Budizm denilen yeni bir Budist mezhep bazı Avrupa ülkelerinde taraftarlar kazanmaktadır.

Budizm'in kurucusu Siddhartha Gautama'ya aydınlanan, uyanan anlamındaki Buda adı verilmiştir. Bu ad (lakab) ona, gerçeği bulduğu ve aydınlandığına inanıldığı için verilmiştir. Çünkü prens Gautama saray eğlenceleri içinde yaşarken 29 yaşına geldiğinde acılar karşısında ruh sükunetini yitirmeyen bir keşişten etkilenecek gerçek hayatın saraydakinden farklı olduğunu anladı. Sarayı, karısını ve oğlunu terk ederek 6 yıl süren ağır bir züht hayatı yaşadı. Sonunda aşırı zühtün insanı gerçeğe ulaştıracağını anladı. Bu sırada Mayıs ayının dolunay gecesinde Ganj'in bir kolu olan Nerañjara nehri kıyısında, şimdiki Gaya'da Bodhi veya Bo ağacı denilen bir tür incir ağacının altında murakabe halinde iken aydınlanmaya erişti. Bu yer daha sonra kutsal ziyaret makamı sayıldı.

İnsanla gerçek arasında hayatın ıstıraplarla dolu olduğu şeklindeki kötümser anlayış Buda telkinin temelini oluşturur. Buda'nın kurtuluş öğretisinin özü şu dört kutsal gerçekten meydana gelir:

İnsanın varlığı kötülük, tatminsizlik, hastalık, yaşlılık, ölüm vb. ıstıraplarla yoğrulmuştur.

Istirabın sebebi arzu ve ihtirastır. Bu da yeni karma ve sudûra, yani tenâsüh ve ölüme yol açar.

Istiraba son vermek için arzulardan, fani işlerden sıyrılmak gerekir. Bu sürekli tekrarlanan devrelerden kurtulmanın yolu Nirvana'dır.

Bu hürriyete, yani hayata, Nirvana'ya ulaşabilmek ancak Buda'nın 8 dilimli yolu ile mümkündür. Bu sekiz dilimli yol ilk kutsal gerçeğin kavranılmasını, ikincisinin anlaşılmasını, üçüncüsünün de gerçekleşmesini sağlar. Maha Parinibbana Sutta'da geçen sila (ahlâk), samdhi (meditasyon) ve panna (hikmet) şeklindeki üç ana maddenin sonradan geliştirilmiş şekli olan sekiz dilimli yolun üç maddesi (doğru söz, doğru davranış, doğru geçim) silaya, iki maddesi (doğru muhakeme, doğru murakabe) samdhiye, üç maddesi de (doğru anlayış, doğru düşünce, doğru niyet) pannaya girer.

Taoizm

Taoizm (Daoizm, Dao Öğretisi), Antik Çin'de ortaya çıkmıştır ve temeli Laozi'nin yazılı eseri Dao De Jing'e dayanan bir öğretilerdir. Dao (Çince: pinyin: Dào) öğretinin temelidir. Çince'de yol, yürümek, konuşmak, yön, yöntem, akış vb. anlamlara işaret eder. Dao Öğretisi'nin kurucu üstadları Laozi, Çuangzi ve Liezi'dir. Bu üstadların yazıları kozmogoni yani kainat ve onun doğuşu, kainatın yasa ve ilkeleri, insan ve doğanın kainat ile bağı, toplumsal yönetim ilişkilerinin asıl doğası üzerine kuruludur. Antik Çin'de ortaya çıkan astronomi, hekimlik ve birçok doğa bilimlerinin köksel savını oluşturmuştur. Bahar-Güz Devri (MÖ 770-481) ve takip eden Savaşan Eyaletler Devrinde (MÖ 481-221) Çin'de ortaya çıkmış Yüz Düşünce Okulu içinde yer alan en önemli birkaç akımdan biridir. Bu akımlar arasında Kongzi (Konfüçyüs) de yer almaktadır.

Dao'nun ele alındığı birincil yazılı kaynak olan Dao De Jing (Dao ve Belirli Klasığı) şunlardan söz eder:

- Dao tüm kainatın doğduğu ana gibidir ama varlığı ve adı yoktur. Geçici bir etiket olarak Dao denmektedir. Tüm kainatın dolup boşaldığı ilk kaynaktır. Boşluktur.
- Gök ve Yer boşluktan Dao'dan doğar. Biçimi olan olmayan tüm varlıklar, Yer ve Gök'ten doğar.
- Döngüsellik ilkesiyle her şey Dao'ya döner, Dao tekrar her şeyi doğurur. Hareket, değişim ve dönüşüm Yin ve Yang karşıt kopmaz birlik ilkesiyle gerçekleşir.

- İnsan ve toplumlar doğanın olağan akışına uydukları sürece yönetişime, bilgiye, öğretilere, ahlaka, erdeme gerek duymazlar.
- Wei wu wei yani doğanın olağan akışına bırakmaya çabalamak, akışa müdahale etmemek, doğanın akışından kopmuş insansal müdahalenin tamamından vazgeçmek.

Dao öğretisinde anlatılan birçok ilke 20. yüzyılda iyice kabul gören Kuantum Fiziği ile benzerlikler göstermektedir. Belirsizlik ilkesi, kara delikler, çoklu evrenler varsayımı birşeyin aynı anda hem var hem yok hallerinde olabileceğini, kara deliklerin çevresindeki her şeyi önce yutup sonra geri püskürtmesi mekaniği benzerlikler arasında sayılabilir. Modern Bilim yokluk veya boşluk denilen hali "enerji yoktan var olmaz, vardan yok olmaz" ilkesi gereği kabul etmez. Dao öğretisinde varlık yani biçimi ve adı olan şeyler ile yokluk yani biçimsiz ve adsız hal bir aradadır ve bütündür.

Çin Klasiklerini Avrupa dillerine ilk çeviren araştırmacılar 16-17. yüzyıldan itibaren Çin'e seyahat eden Hristiyan Misyonerler olmuşlardır. Çin Klasiklerini çevirirlerken kendi dini inançlarına uygun olacak şekilde Dao Öğretisi'ni bir tür din, Dao terimini ise bir tür tanrı olarak göstermişlerdir. Batı okullarında yüzyıllarca bu misyonerlerin çevirileri kaynak olarak kullanılmıştır. Aynı dönemde hatalı çevirilere yol açan diğer etken ise; Çince'nin batı dillerine çevirebilmek için gramer yapısının çözülememiş olması, hatta gramerinin olup olmadığının bile tam anlaşılmamış olmasıydı. Çince'de Avrupa dilleriyle örtüşen bir gramerin olmaması, çevirmenlere yorumlu çeviri yapma yolunu açmıştır.

Çin'deki düşünce akımlarında, tek tanrılı inançlarda anlatılan "tanrı" "mutlak tanrı" ya da Grek efsanelerinde geçen türden mitolojik tanrılar yer bulmamıştır. Ama, Çin efsanelerinde de evrenin oluşumunu anlatan, güneş veya ay veya takım yıldızlar, rüzgarlar, vb., için mitolojik sayılacak imgesel yaratıklar görmek mümkündür. En yaygın bilineni ise kainatı doğurduğu tasvir edilen var ile yok arasında özellikleri olan hayali figür Hundun'dur. İnanç benzeri olgular ise Çin'e Buda Öğretisi'nin gelmesiyle başladığı görülmektedir. Buda öğretisi sonradan Çin öğretileriyle harmanlanıp yer yer Budizme kaysa da Çin öğretilerinin yerini alamamıştır. Avrupalı yazarlar ve akademisyenler arasında da Dao Anlayışı, sık sık Budizmle aynı şey sanılmıştır. Bu yüzden Dao'yu anlatırken Budizmi anlatmayı yeterli görmüşlerdir. Diğer sıkça yapılan bir hata da Dao Anlayışı'nın "İnançsal Daoizm" ve "Felsefi Daoizm" şeklinde yapay olarak ikiye ayrılmasıdır. Bu girişimler genelde Dao anlayışında dinsel, inançsal bir taraf arama anlayışına dayanmıştır. Toplumda ve yönetimde yoğun etkisi görülen Kongzi (Konfüçyüsçülük) takipçilerinin de Dao'yu kendi anlayışları doğrultusunda ele aldıkları bilinmektedir. Kongzi, toplum ve devlet ilişkilerinde ileri seviye etik bir anlayışın,

erdemliliğin, beş yakın bağ ilişkisinin hakim olması üzerinde çok durmuştur. Dao'yu kendine has ahlakçı bir yoruma sokmuştur. Ancak, Laozi okulu Kongzi'nin görüşlerinin Dao'ya, kendiliğindenliğe, olağan akışa müdahale etmekle eleştirmiştir: Doğru, yanlış, iyi, güzel, erdem, saygınlık gibi uydurma ve insana has kavramlarla "Dao" ya da doğanın veya evrenin işleyiş çarkı anlatılamaz, anlaşılamaz demişlerdir.

Taoizm'in temel ilkesi, mutlak sükûnet ve rahatlık içinde dünyaya sırt çeviren mistik bir hayat tarzına, yani ahlak ve zühde dayanmaktadır. Lao-tzu'ya göre, insanların bu dünyada acı, yoksulluk, üzüntü içerisinde olmasının sebebi yaptıklarının karşılığıdır. O, insan ömrünün giderek kısılmasını, insanın kötülüklerinden dolayı yıldızlar tarafından saldırıya uğramasına bağlamaktadır. İnsanın kendini kurtarabilmesi herkese ve her şeye kayıtsız kalması ve hiçbir şey yapmaması ile mümkündür. Taoizm'de karma ve tenasüh gibi bir düşünce yoktur. Onlar için dünya gerçektir ve hakiki mutluluğun kaynağıdır. Taoizm'de her kötü işin bu hayatta ve gelecek hayatta kişinin kendisine geri döneceği veya bir cezasının olacağına inanılır.

Vedanta

Vedanta, Hindu felsefesinin altı ortodoks okulundan biri olarak kabul edilen bir Hindu felsefi geleneğidir. "Vedanta" kelimesi " Vedaların sonu" anlamına gelir. Bilgi ve özgürlüğe odaklanarak Upanişad'larda bulunan fikirleri ve felsefeleri kapsar. Vedanta birçok alt geleneğe dönüşmüş ve bunların tümü fikirlerini Prasthānatrayī adı verilen ve "üç kaynak" olarak tercüme edilen ortak bir metin grubunun otoritesine dayandırmıştır. Bunlar; Upanişad'lar, Brahma Sutra'lar ve Bhagavad Gita'dır.

Çeşitli okullar arasında pek çok anlaşmazlık olmasına rağmen tüm Vedanta gelenekleri ontoloji ve epistemoloji üzerine kapsamlı tartışmalar içerirler. Bağımsız olarak düşünüldüğünde düşünce ve muhakemedeki belirgin farklılıklar nedeniyle tamamen farklı görünebilirler.

Vedanta'nın ana gelenekleri şunlardır: Advaita (dualizmsizlik), Bhedabheda (farklılık ve farksızlık), Vishishtadvaita (nitelikli dualizmsizlik), Tattvavada (Dvaita) (dualizm) ve Suddhadvaita (saf dualizmsizlik). Vedanta'daki modern gelişmeler Neo-Vedanta ve Swaminarayan Sampradaya felsefesini içerir.

Advaita Vedanta ve Neo-Vedanta dışındaki çoğu büyük Vedanta okulu, Vaishnavizm ile ilgilidir ve Vişnu veya ilgili bir tezahür olarak anlaşılan Tanrı'ya bağlılığı (Bhakti Yoga) vurgular. Öte yandan Advaita Vedanta, teistik adanmışlık yerine Jñana (bilgi) ve Jñana

Yoga'yı vurgular. Advaita'nın monizmi, Swami Vivekananda ve Ramana Maharshi gibi modern Hinduların etkisiyle Batı'da büyük ilgi görürken, diğer Vedanta geleneklerinin çoğu Vaishnava teolojisine odaklanır.

Zen

Zen, kökeni Hindistan'daki Dhyana okuluna kadar uzanan bir Mahāyāna Budist okulunun Japoncadaki ismidir. Hindistan'dan Çin'e geçen okul, burada Ch'an olarak ismini duyurmuştur. Tang Hanedanlığı döneminde Çin'de belli başlı Budist okullar arasına giren Ch'an, Çin'den Kore, Vietnam ve Japonya'ya yayılmıştır. 20. yüzyılda Batı'da tanınmaya başlanan bu okul, İngilizce ve diğer Batı dillerine Zen ya da Zen Budizm ismiyle girmiştir.

Zen, diğer Budist okulların arasından aydınlanma amacıyla yapılan meditasyona verdiği önemle ayırt edilir. Meditasyon anlamına gelen Çince zuochan ve Japonca zazen kelimeleri Ch'an/Zen kelimesinden türetilmiştir. Bu nedenle Batı'da yalnızca bir meditasyon pratiğinden ibaret olarak algılanan Zen, aslında Budizmin bir koludur. 20. yüzyılın ortalarından itibaren Batı'da bir felsefe, bir yaşam tarzı, bir sanat akımı vs. olarak yaygınlaşmıştır. Ancak bu Batılı bakış açısı, Uzakdoğu'daki Zen Budistlerin çoğunluğu tarafından paylaşılmamaktadır.

Zen okulunun en önemli tezi Sakyamuni Buddha'nın öğretisinin sözle anlatılamayacağıdır. Efsaneye göre Buda, bir gün elinde bir çiçekle onun vaazını bekleyen öğrencilerinin önünde konuşmadan oturur. Öğrencileri arasından sadece Kasyapa Buda'nın mesajını anlar ve gülümser. Böylelikle Dhyana (Zen) Kasyapa'ya aktarılmıştır.

Geleneksel kaynaklara göre Çin Zen'i milattan sonra yaklaşık 500 yıllarında Bodhidharma adlı Hint Budist keşiş tarafından kurulmuştur. 6. yüzyılda Kasyapa'nın 28. kuşaktan öğrencisi Bodhidharma Çin'e gelir ve Ch'an okulunu burada kurar.

Zen'de de tüm duyarlı varlıkların Buda-doğasına sahip olduğu kabul edilir ve bunun zihnin kendi doğasından başka bir şey olmadığı vurgulanır. Zen uygulamasının amacı her bir bireyin içindeki bu Buda-doğasının, günlük yaşamda meditasyon ve farkındalık yoluyla keşfedilmesidir. Zen uygulayıcıları bu çalışmanın varoluş hakkında yeni bir perspektif ve kavrayış kazandıracağına, ve nihayetinde aydınlanmaya ulaşılacağına inanır.

Diğer Budist okulların pek çoğundan farklı olarak, Zen kutsal metinlere ve metafizik konularda konuşmalara bel bağlanmaması gerektiğini iddia eder. Çünkü bunlar uygulayıcıyı, kendi içinde Budadoğasını doğrudan sezgisel olarak kavramaya çalışmak yerine, dışsal bir cevap arayışına yöneltir. Bu anlamda Zen, diğer pek çok dinin aksine uygulamayı ön plana çıkaran tutumuyla, hararetli bir felsefe karşıtı, ikona düşmanı, kural karşıtı veya anti-teorik öğreti olarak değerlendirilebilir. Yazılı kelimelere dayanmamaya verdiği önem, sıkça Zen'in kelimelerin kullanılmasına karşı olduğu şeklinde yanlış anlamalara yol açmıştır. Ancak, Zen kaynaklarını Gautama Buddha'nın ve Budist Mahayana felsefesinin yazılı öğretilerinden alır. Zen vurguladığı, Buda'nın öğrettiği uyanışı, okuduğu veya duyduğu herhangi bir kelimeyle değil, meditasyon uygulaması yoluyla elde etmiş olduğudur; dolayısıyla diğerleri de öncelikle meditasyon yoluyla Buda'nın kavrayışına ulaşabilir.

Zazen olarak anılan meditasyon, Zen uygulamalarının temelini oluşturur. Bodh Gaya'daki Bodhi ağacının altında aydınlanmaya ulaşan Buda'nın oturuşunu ve onun sekiz aşamalı yolda öğrettiği, farkındalık ve konsantrasyon kavramları canlandırır. Sekiz aşamalı asil yol, Dört Yüce Gerçek, bağımlı köken, Beş İlke, beş skandha, Varoluşun üç işareti gibi Buda'nın temel öğretilerinin tümü Zen uygulamasının önemli öğelerini oluşturur.

Oturarak yapılan meditasyon, Zazen Zen pratiğinin merkezini oluşturmaktadır. Zazen'de çeşitli oturuş biçimleriyle yapılabilir. Dikkat kişinin duruş biçimi ve nefesine yöneliktir. Oturulan yer (zabuton) üzerine yerleştirilen katlanmış bir yastık (zafu) kullanılır. Rinzai Zen'de zazen uygulaması yapan kişiler yüzlerini odanın merkezine yöneltirlerken Soto uygulayıcıları duvara dönük otururlar.

Farklı Zen okullarında farklı zazen teknikleri uygulanmakla birlikte, zazende genel teknik, iç ve dış uyarılara tümüyle açık olmakla, sınırsız bir farkındalık, bilinçlilik hali ve uyanık olma durumudur. Zazen uygulaması sırasında her türlü iç ve dış algı, önem sıralaması, seçim yapılmaksızın izlenmelidir. Dışarıda öten kuşun cıvıltısı, vücut ağırlığının kalça kemiğindeki duygusu, yüzü yalayan esintinin duygusu, vs. birbirini izleyen farkındalıklar, bilincin geçişler yaparak yaşadığı algılar olarak değil, aynı anda yaşanan bir bilinçlilik olabilmelidir. Günlük yaşamda deneyellenmesi mümkün olmayan, yaşanmayan bir bilinçlilik haline ulaşmaktır. Olağan insan bilincinin yapısının, o tek merkezli benlik ve bilinç duygusunun aşılması, çok merkezli bir bilinç yapısına ulaşılma çalışmasıdır ve zazenin amacı budur. Zazende, diğer birçok meditasyon tekniğindeki gibi, olağan, kendiliğinden düşünsel akımlara müdahale edilmez. Tersine zazendeki kişi, bu zihinsel akımları bilinçli olarak izlemektedir. Zazende esas olan sınırsız bilinçliliği, uyumdur,

düşünce akımları konusunda da böyledir. Zen, her zaman için Taocu etkilere büyük ölçüde açık tutulmuştur, bu yüzden 'uyum' esastır. Neticede zazenle sağlanmak istenen zihinsel durum, "zihnin olmadığı" bir durumdur. Düşünerek yaşamak, düşünerek tepki vermek değil, zihnin doğrudan doğruya içsel dinamikleriyle çalışmasıdır. Belki de bu yüzden zen, Özellikle Japon savaşçılar arasında genel kabul gören bir sistem haline gelmiştir.

Zen Budizminde doğrudan iletişim kutsal metinlerin incelenmesinden üstün tutulmasından dolayı, Zen öğretmeni geleneksel olarak merkezi bir rol oynaya gelmiştir. Genel anlamıyla Zen öğretmeni, Dharma'yı öğretmek, öğrencilere meditasyonda yol göstermek, ve çeşitli törenleri yönetmek üzere Zen geleneğine dahil herhangi bir okulda rahipliğe atanmış bir kişidir. Zen ustası terimi ise önemli öğretmenler, özellikle de tarihsel önemi bulunan öğretmenler için kullanılır. "Yardımcı Zen öğretmeni", Zen öğretmeye yetkili kişi anlamına gelir, ancak eğitimi öğretmenin gözetimi altında vermelidir.

Tasavvuf

Tasavvuf insanın kendisini keşfetme yoludur. Dini kurallara bağlı, dogmaları esas alan bir olgu değildir. Tasavvuf “Ben kimim? Nerden geliyorum? Ve nereye gideceğim?” sorularını soran kişilerin, sorularına sufizm yoluyla cevap bulabileceklerine inandıkları yoldur.

Tasavvufun çok önemli iki boyutu vardır:

1. Dikey boyut: İç yaşamı keşfetme, insanın aslını, özünü bulması,
2. Yatay boyut: İnsanlara hizmet etmek ve dünyevi ilişkileri uyum, güzellik ve sevgi boyutunda ayarlamak.

Bu boyutlar aşağıdaki ayetle ilgilidir:

“Biz onlara hem ufuklarda ve hem de kendi nefislerinde delillerimizi göstereceğiz ki, Kur’an’ın hak olduğu kendilerine açıkça belli olsun. Senin Rabbinin her şeye şahit olması kâfi değil mi?” (Fussilet, 41/53)

Tasavvufta akıl dışında bir diğer bilgi kaynağı da ‘nakil’dir. İman, vahye dayanan nakle teslim olmak demektir. Bu görüşe göre, iman ispat gerektirmez. Tasavvuf bu iki görüş arasında bilginin başka bir kaynağı olduğu iddiasındadır. Nefsini temizleyip Allah'tan gelen ilhamlara hazır hale getiren bir veliye Allah'ın izni ile bilinmeyenlerin kapısının

teker teker açıldığına inanılır. Bu yola girenlerin her ilerleyişinde yeni bir makama varılır; Her makamın kendine özgü pratiği vardır. Örneğin bazı makamlarda sürekli zikir yapılırken, bazı makamlarda kişi Kur'an okumayı bırakır ve yalnızca tefekkür eder.

Tasavvufta saf bilgiyle, uygulama (pratik) olmadan ilerleme sağlanamayacağına inanılır. Bu nedenle, tasavvufi gerçeğe kavuşmak için bu yola girmek ve nefsi arındırmak gerekir. Tasavvufi bilgi tefekkür, meditasyon ve Mürşid-i Kâmil vasıtasıyla elde edilir. Tasavvuf ile elde edilen bilgi şüphe içermez. Ancak tasavvufun önde gelen temsilcileri Hâris el-Muhasibî ve Gazâlî'ye göre insanları tasavvufa yönlendiren şey şüphedir. Diğer tasavvuf âlimlerine göre ise insanları tasavvufa yönlendiren güdü içsel arayıştır (Mevlana Rumi). Tasavvuf ilerleyen safhalarında şüphe barındırmamasına rağmen, tasavvufun başlangıcında şüphe ve insanın içine düştüğü kalbi zihni boşluktan kaynaklanan arayış vardır.

Mistisizm inançların ve dinlerin manevi (aşkın) yönlerini ifade eden kavramın adıdır. Mistikler, yaşadıkları din, kültür ve medeniyet ortamında şekillenirler. Bu nedenle kavram olarak bu şemsiyenin altında inceleneler de birbirinden farkları vardır. Tasavvuf ve sufizmin İslam mistisizmi olduğu söylenebilir. Tasavvuf ve sufizm İslam dinine özel bir terim olup diğer dinlerin mistiklerinden bazı yönleri ile ayrılmaktadır. Sufizm ve tasavvufun mistisizmden başlıca farkları şunlardır:

- Mistisizmde ızdırap önem taşıdığı hâlde tasavvufta ızdırabın özel bir yeri yoktur.
- Tasavvufta terbiye metotları fertlerin karakter yapılarına göre farklılık arz ettiği hâlde, mistisizmde bu farklılık ve zenginlik yoktur.
- Tasavvufta mânevî yükseliş için ferdî gayret esas olduğu hâlde, mistisizmde değildir.
- Mistik sadece vecd ehli olduğu hâlde, sûfî hem vecd ehli, hem de ilim talibidir.
- Tasavvufta zikir ve şeyh ile birlikte bulunmak (sohbet) esastır. Mistisizmde böyle bir esas yoktur.
- Mistisizm, rûhun cesede hakîmiyetini sağlama ameliyesidir. Tasavvuf ise rûhun arıtılıp Hakk'a vuslata erdirilmesidir.
- Tasavvufta peygamber yoluyla Allah'a ulaşmak vardır. Mistisizmde peygamber veya bir mürşid-i kâmil yoktur.
- Tasavvuf şariat kurallarının üzerine bina edilmiş olup İslam dininin bir yüzüdür. Tasavvuf İslam'dan bağımsız düşünülemez.

- Tasavvufun ahlak kuralları tamamen İslam peygamberinin sünneti denen sözlü ve fiili hareketlerine dayanır. Tasavvuf özel anlamıyla sünneti harfiyen yerine getirmektir.

Doğal olarak bu tanımlamalar sünni tarikat ekollerini tarif etmekte, ancak tarihte görülen ve dışsal olarak Ortodoks İslam inancına aykırı görülen Bektâşîlik, Kalenderîlik gibi tarikatleri kapsamamaktadır.

Tasavvufta zikir, murakabe ve şeyh veya mürşide bağlanma yolu ile seyrü suluk'a girilir. Bazı tarikatler için aşk ve cezbe ön plandadır.

> Şeriat kapısı: Şeriat kapısı hakikat yolculuğunun ilk ve en düşük basamağıdır. Dinin şekil ve uygulama ile ilgili kurallarını belirler. Bu mertebe seyr-ilallah, (Allah'a yolculuk) olarak isimlendirilir.

> Tarikat kapısı: Tarikatlar Tasavvufun somut organize olmuş halidir. Tasaavuf (saf ve kamil insan olma) düşüncesi alıştırma ve tekrarlamalar (tarikat terbiyesi ve zikirler) ile olgunlaştırılır. Sufiye göre şeriat kabuktur. Amaç öz kabul edilen tasavvuf yoluna (tarikat) ulaşmaktır. Buradaki seviye seyr billah (Allah ile birlikte yürümek) tir.

> Marifet kapısı: Marifet Allah'ı tanımaktır. Marifet erenler sofrasında (sohbetinde) elde edilir. Arif, Hakk'ı bilen Hakk'tan haber alan kişidir. Marifet, bâtını hazinedir. Bu hazine aşk ve fakr (her şeyden vazgeçme) ile ele geçer. Bu mertebe seyr fillah, fena fillah, Allah'ta yolculuk, Allah'ta kaybolma, En-el hak ve Hulul seviyesine ulaşma olarak kabul edilir.

> Hakikat kapısı: Salik'in geri dönüş yolculuğudur. Kişinin hakikatlere vasıtasız ulaştığı, kalp gözüyle bilgi aldığı kabul edilir. Bu makam mürşitlik makamıdır ve salik'in ulaştığı hakikat bilgisini geri dönüp isteyen (mürid) lerine aktardığı makamdır. Bu seviye seyr anillah (Allah'tan yolculuk) gibi ifadelerle anlatılır. Hakikat seviyesindeki ana fikir "Ne sen varsın, ne ben", "her şey O'dur" anlayışı, yani Vahdet-i vücuttur.

Yorum ve Eleştirileriniz için : oryanmh@gmail.com

[Ana Sayfa](#)

[Yorumlar](#)